

INITIATIEFNUMERS

www.c2cn.eu

www.systeeminnovatie.be

www.plan-c.eu

www.duwobo.be

In het Europese **Cradle to Cradle Network** of C2CN-project gaat de OVAM samen met negen Europese partners, van de UK tot Roemenië en van Italië tot Finland, op zoek naar goede praktijken. Goede praktijkvoorbeelden van producten en processen, maar ook van de relatie van de mens met zijn omgeving: de gebouwen waarin we leven, onze gebouwde omgeving en gebiedsontwikkeling. Samen onderzoeken we hoe voorbeelden die op een bepaalde plaats werken, ook in een andere context toegepast kunnen worden. Met alle partners willen we zo een innovatieproces op gang krijgen om de C2C-principes steeds verder realiseerbaar te maken.

ISSI staat voor *Innovatie Systeem voor Systeem Innovatie*. ISSI bouwt verder op de expertise van twee Vlaamse transitienetwerken Plan C en DuWoBo. Het doel van ISSI is het ontwikkelen van een gemeenschappelijke methodologie voor het opzetten en begeleiden van experimenten die gericht zijn op duurzame systeeminnovatie. Daarnaast ontwikkelde ISSI een participatieve kennisdatabank en toolkit. ISSI wil een drastische versnelling realiseren binnen de bestaande transitienetwerken en zal een aantal innovatie-experimenten begeleiden die een hoog potentieel hebben inzake tewerkstelling en economische groei. ISSI streeft naar het opdrijven van de speed-to-market van systeeminnovaties in de cleantech sectoren binnen Vlaanderen.

Plan C en **DuWoBo** zijn transitienetwerken die werden opgestart door resp. de OVAM en het departement LNE (nu opgevolgd door DAR) met als taak 'het initiëren, ontwikkelen (en doen realiseren) van ingrijpende vernieuwingen' in de resp. domeinen duurzaam materialenbeheer en duurzaam wonen en bouwen. Ingrijpende innovaties (duurzame systeeminnovaties) beogen bestaande systemen te veranderen, vaste denk- en werkwijzen op hun kop te zetten, nieuwe manieren van kijken te introduceren. Dat vergt een combinatie van meerdere strategieën, ook van small wins, van meervoudig kijken en handelen. Vandaar dat deze transitienetwerken ook hun plaats zoeken en krijgen in de transversale thema's van Vlaanderen in Actie.

MET DE STEUN VAN

IN DIALOOG MET

C2CN EN ISSI ZIJN RESP. EEN INTERREG IVC EN EEN EFRO PROJECT

PROGRAMMA

DE WEG NAAR CONTINUE KRINGLOPEN VIA SLIMME NETWERKEN

EVENT OP 15 DECEMBER 2011

KBC-AUDITORIUM, HAVENLAAN 2, 1080 BRUSSEL

Het **Cradle to Cradle Network** en het **Innovatie Systeem voor Systeem Innovatie**, beter bekend als C2CN en ISSI, zijn respectievelijk een Europees INTERREG IVC project en een EFRO project. C2CN richt zich vooral op het leren over en de doorwerking van goede C2C praktijken. ISSI versterkt innovatienetwerken in de cleantechsector via vergaande samenwerking en kennisdeling. Na twee jaar is het tijd om de gezamenlijke 'lessons learned' te benoemen en te verbinden met beleid en praktijk op het vlak van duurzaam materialenbeleid, duurzaam bouwen en ruimtelijke inrichting. We kijken even terug, maar de focus ligt vooral op volgend jaar. Dit gebeurt in eerste instantie in het kader van Vlaanderen in Actie (ViA), maar met een oog op de belangrijkste Europese ontwikkelingen. Tegelijk zetten we enkele concrete realisaties, nieuwe verbindingen en initiatieven in de kijker. Dit event richt zich op een breed publiek: van burger, innovatienetwerker, bedrijfsleider, beleidsmaker, ruimtelijk planner of architect, financier, marketeer, onderzoeker tot leraar of docent.

08.30	Ontvangst Registration
09.30	Verwelkoming Welcome Jan Winters (adjunct-kabinetschef leefmilieu - Vlaams minister Joke Schauvliege)
	Inleiding programma Introducing the program Koen Sips (Point Consulting / Cycloop network)
09.45	Opening panel <i>Het event opent met een inleidende discussie over het centrale thema "De weg naar continue kringlopen via slimme netwerken". De panelleden geven een korte reflectie op het thema en de discussie inspireert mee de rest van de dag.</i> Patricia Ceysens (Vlaams parlements lid, voorzitter Commissie voor Economie, Economisch Overheidsinstrumentarium, Innovatie, Wetenschapsbeleid, Werk en Sociale Economie) Bart Martens (Vlaams parlements lid, voorzitter Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed) Olivier Marquet (directeur Triodos Bank België) Wouter Florizoone (business developer bij Flanders Smart Hub) Marc Soumillion (merk- en innovatiestrategie bij Res-sense)
10.45	Het versterken en versnellen van Cradle to Cradle in Vlaanderen Strengthening and accelerating C2C in Flanders Dirk Le Roy (Sustenuto)
11.10	Pauze Break
11.30	Parallele ochtend sessies Parallel sessions <ul style="list-style-type: none"> How to make C2C a story people want to hear Gast: Rosa Lucassen - Burosa <i>Al doende leren hoe 'C2C' het verhaal is waar mensen enthousiast van worden. Rosa Lucassen geeft een introductie met haar sleutelervaringen met C2C en geeft zo inspiratie voor deelnemers. Zij gaat met gerichte vraagstellingen en in kleinere groepen werken aan hun eigen story. Er is tijd voor een presentatie hiervan en een korte gerichte feedback op de doorwerking van dit verhaal in de context van de deelnemer. Zo illustreert deze sessie het werken in Communities of Practice.</i> Instrumenten voor een optimale (samen)werking van innovatienetwerken <i>Er wordt vertrokken vanuit de praktische instrumenten die gebruikt worden door de twee grootste transitienetwerken in Vlaanderen - Plan C en DuWoBo - voor het stimuleren van (systeem)innovaties. Een ruime groep van innovatienetwerken in Vlaanderen heeft deze instrumenten getest, gewikt en gewogen, wat toeliet deze instrumenten te verbeteren. In deze sessie staan we stil bij de uitdagingen en lessen die voortvloeien uit de inzet van deze instrumenten in een individueel innovatienetwerk zowel als in een samenwerking tussen verschillende innovatienetwerken in het kader van het ISSI-project. Dit is een interactieve sessie waarbij we de deelnemers betrekken.</i> Logistiek als grote uitdaging voor eco-effectieve kringlopen Gasten: o.a. Steve Dejonghe - Galactic, Koen Sneiders - Derbigum, Sven Verstrepen - TRI-VIZOR, Hannelore Schotsaert - BMA Ergonomics <i>Deel in de ervaringen over de organisatie van duurzame logistieke oplossingen voor het sluiten van kringlopen. Voor bedrijven die willen werken vanuit een C2C-filosofie is een goede logistieke afstemming cruciaal. Een technologie of product is één, een C2C-systeem, met slimme schakels tussen productie, gebruik, en verder is twee. Sprekers van onder andere Galactic (Loopla), Derbigum en Tri-Vizor gaan in op de uitdagingen en oplossingen die zijn zien voor een integraal beheer van materialen, met aandacht voor vragen als: wat zijn de barrières bij het afstemmen van verschillende stappen in de ketens? Wat moet er (logistiek) gebeuren om een eco-effectieve kringloop te realiseren? Wie moeten hiervoor inspanningen doen? Hoe kun je (eind)gebruikers stimuleren materialen weer (terug) beschikbaar te stellen? Wat leren we van elkaar?</i> Buildings like trees, cities like forests [session in English] Guests: Steven Beckers - C2C architect and founding partner of Lateral Thinking Factory, Peter Luscuere - Hoogleraar TUDelft / Directeur Royal Haskoning <i>The C2C in buildings session aims at providing an overview of application of C2C in the built environment, explanation of both Biological Cycle and Technological Cycle with practical examples. The concept of buildings as provider of Nutrients and as Material Bank and re-definition of "Raw Material Ownership" leading to project finance liquidity, quality assurance and added values. Improvements on indoor air and comfort quality according to C2C. C2C from simple objects to complex entities, from certification to registering shared information available to all to foster progress, recent developments of Neural research in C2C Building Assessment. Define the active role of stakeholders in supporting and benefiting from C2C in Building Applications.</i> iMade - proeftuin van snelle, lokale productie op maat Gasten: o.a. David Arroyo - i.materialise, Corneel Cannaerts - Mixed Media Lab (Sint-Lucas Architectuur Gent), Kobe Meeus - FabLab Leuven, Toon Diegenant - i-propeller <i>De digitale revolutie zal ook onze fysieke wereld grondig door elkaar schudden. Vandaag staat de technologie klaar waarmee je met één druk op de knop van een digitaal ontwerp een fysiek voorwerp maakt. De technologie heeft verschillende namen zoals rapid manufacturing of additieve fabricage. Ook de technieken variëren. De bekendste is 3D-printing: een printer brengt laag voor laag het materiaal aan. Die digitale revolutie grijpt Plan C aan voor de ontwikkeling van systeeminnoverend experiment: iMade maakt van Vlaanderen wereldwijd de eerste regio-overspannende proeftuin van snelle, lokale productie op maat. Die lokale en snelle productie van maatartikelen mikt op duurzame productieprocessen, rationeel materiaalgebruik, hoogwaardige kringlopen en kleinschalige productie. Deze sessie wordt op gang gebracht met twee korte informatieve animatie filmpjes over het project iMade.. Daarna volgt een presentatie van Toon Diegenant (i-propeller nv) over de doorzettende trend van de 'productie op maat', gevolgd door een workshop/visieatelier waarin de deelnemers de kansen en mogelijkheden van 'productie op maat' onderzoeken.</i>

13.00	Lunch
14.00	Parallele namiddag sessies Parallel sessions <ul style="list-style-type: none"> Samenwerkingsmodellen tussen netwerken: oplossingen en uitdagingen uit de praktijk Gast : Prof Dr. Patrick Kenis - Academic Dean Antwerp Management School <i>Op basis van praktijkvoorbeelden wordt ingegaan op mogelijke modellen voor een optimale samenwerking tussen innovatienetwerken. Deelnemers aan deze sessie kunnen in debat gaan met coördinatoren van innovatienetwerken met leerlessen als doel, uitdagingen en ervaringen te delen. Deze sessie wordt ingeleid door Prof. Dr. Patrick Kenis die zal ingaan op samenwerking tussen innovatienetwerken en de uitdaging van netwerkmanagement en netwerkwaardecreatie.</i> Succesvolle marketing voor duurzame merken Gast: Marc Soumillion - Res-sense, een multi-disciplinair team van merk- en innovatiestrategen <i>Verduurzaming beperkt zich nog al te vaak tot innovatie, dikwijls naar buiten gebracht met een technisch en/of ethisch discours. Om succesvol te zijn op de markt moeten ook duurzame innovaties relevant gemaakt worden voor en geïntegreerd worden in het leven van mensen. In zijn boek 'In Evenwicht' noemt Marc Soumillion verduurzaming een progressief verhaal en definieert hij zes basisvoorwaarden voor strategisch duurzaam ondernemen. Aan de hand van enkele C2C-cases in B2B en B2C zal hij in deze sessie aantonen hoe deze benadering, zelf vrucht van vooruitgangdenken, kan bijdragen aan een positief en enthousiasmerend verhaal dat verduurzamende merken sterk maakt.</i> Van eco-efficiëntie naar eco-effectiviteit in kmo's Gasten: Katrijn Siebens en Jeroen Persyn - Cel Bedrijven OVAM <i>Vanuit de ervaring met eco-efficiëntie en de eco-efficiëntiescan zoekt de OVAM partners om mee te denken en mee te werken aan een instrument en proces dat kmo's kan helpen bij de zoektocht naar opportuniteiten in een duurzaam gebruik van materialen. Veel bedrijven hebben de voorbije jaren de kans gekregen om stappen te zetten naar meer eco-efficiëntie. De opgedane ervaringen en feedback moet kmo's de omslag helpen maken naar eco-effectieve ketens. In deze sessie wordt de kans gegeven om te reflecteren over mogelijke pistes om duurzaam materiaalgebruik in de kmo te stimuleren. Na een korte introductie en het voorstellen van enkele mogelijkheden, wordt er op deze pistes en de rol van mogelijke partners verder ingegaan.</i> Floriade 2012, van C2C principes tot implementatie Gast: Michiel Doorn - Senior adviseur duurzaamheid ARCADIS <i>Deze sessie gaat niet alleen over wat er bereikt is in Venlo, maar vooral over het hoe. Hoe hebben de opdrachtgevers, de ontwerpers, planners en uitvoerders bij de Floriade 2012 zich laten inspireren door de Floriade/Venlo C2C-principes? Wat waren de grootste barrières en uitdagingen die zij hierbij hebben moeten overwinnen? Wat waren de condities die er toe bijdroegen om innovatieve duurzame methodes te bedenken en toe te passen en onder welke omstandigheden moest worden teruggegrepen op bestaande, minder duurzame alternatieven? En wat voor nieuwe meet- en verhaal-methodes zijn er nodig zodat we er allemaal van blijven kunnen leren?</i> Onderwijs in transitie: C2C als Leitmotiv Gasten: Marion van der Kleij - didactisch advies, Ecocampus - milieuzorg en duurzame ontwikkeling in het hoger onderwijs <i>Hoe meer praktiseerders van de C2C principes, hoe beter. Het hoger onderwijs is een duurzame partner om dit doel te bereiken. Deze sessie onderzoekt de verbinding tussen C2C en het hoger onderwijs. Graag gaan we met u in debat over de volgende vragen: welke rol heeft het hoger onderwijs bij het opleiden van studenten binnen onze maatschappij waarin 'duurzaam ontwikkelen / C2C' een steeds belangrijkere plaats inneemt? Over welke kennis, vaardigheden en waarden moet een student beschikken om deze uitdaging het hoofd te bieden? Hoe komen we tot afgestudeerden met die bagage? En hoe kunnen de principes van C2C een bijdrage leveren aan het nodige transitieproces binnen het onderwijs? Via dit debat hopen we insteek vanuit het C2C werkveld te genereren waarmee Ecocampus en andere stakeholders verder aan de slag kunnen.</i>
15.30	Pauze Break
15.45	Global megatrends and European policy responses: the importance of network convergence to foster resource efficiency [keynote in English] Dr. Axel Volkery - Senior Policy Analyst and Head of Environmental Governance Programme (IEEP, Institute for European Environmental Policy)
16.10	De weg vooruit The way forward Koen Sips (Point Consulting / Cycloop network)
	Drink